

סל התרופות

עין הקאאות

מעייין של בני העיר, (אם אין בו מספיק מים בשביל) חייהן והיי אהרים - חייהן קודמין לחיי אהרים, (אם אין בו מספיק בשביל) בהמתם ובהמת אהרים - בהמתם קודמת לבהמת אהרים, כביסתן וכביסת אהרים - כביסתן קודמת לכביסת אהרים, חיי אהרים וכביסתן - חיי אהרים קודמין לכביסתן, רבי יוסי אומר: כביסתן קודמת לחיי אהרים; (תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פ עמוד ב)

בניגוד לפרט, המוכן להקריב באמת כמעט כל ערך חשוב לו למען הצלת חייו, נוהגת החברה בקלות ראש יחסית בחיי אדם. קל להוכיח, שבכל חברה יש משאבים המופנים לרווחה, למותרות, להינוך ותרבות או לתעמולה, אך היו יכולים להיות מופנים לבריאות ולשפר בכך את רמת החיים ואת תוחלת החיים של האזרחים. הקמצנות היחסית של החברה בהשקעה באמצעים רפואיים להצלת חיים, כמו זו הניכרת בהשקעה בתשתית בטיחותית בכבישים, מעידה על סדר עדיפויות, שאינו מעמיד את קדושת החיים בראש מעייניה של החברה. (ד"ר ח'ד*, אתיקה ורפואה, עמ' 121)

מדוע לדעת ר' יוסי אפשר להעדיף את הצרכים המשניים של אנשי העיר (כביסה) על פני הצרכים הקריטיים של אנשים אחרים? (עיינו במקורות 1:2 בדף ההתחבות)

· היכן בסולם הערכים של הפרט ממוקמת הצלת חיים לדברי דוד הז? ואצל החברה בכללותה?
· את מי יש להעדיף על פי הגמרא כשאינ מספיק מים בשביל צרכים אלו (שתייה, בהמות, כביסה)?
· את מי יש להעדיף כשצריך לבחור בין מים לכביסה של אנשי העיר לכין מים לשתייה עבור אנשים אחרים?

האם ישנה הצדקה להפחית בתקציב הרפואה (ובכך לפגוע בחיי אדם), על מנת לאפשר לחברה לקיים אורח חיים "נורמטיבי"? (עיינו גם במקורות 3:4 בדף ההתחבות)

היכן שהרפואה שלנו (=בידי הרופא) שלא שייכים דברי ר' עקיבא ש"חיידך קודמין", והולכים אנו בזה אחרי דעתו של בן פטורא, שמהויב לתתה ולחלקה בין שניהם. (הרב אליעזר וולדנברג**, ציץ אליעזר חלק ט סימן כח)

שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מוגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: וחי אחיך עמך - חיידך קודמין להי חיברך. (תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א)

· למה הייתם נותנים את המים (שמספיקים רק לאחד), לו הייתם אדם שלישי שרואה את האנשים הצמאים?

· האם יש הבדל בהכרעה בין החלטה ברמת הפרט להחלטה ברמת המדינה? (עיינו במקור 5 בדף ההתחבות)

· כיצד בן פטורא ור' עקיבא מכריעים כשהיי אדם עומדים מול חיי אדם אחר?
· מה ההגיון בדעתו של בן פטורא? מה התועלת בכך ששניהם ימותו?
· מדוע לדעת הרב ולדנברג כשהתרופה ("מים") בידי הרופא לא מכריעים כר' עקיבא?

* הרב אליעזר יהודה וולדנברג (ישראל, -1915, 2006), מחבר שו"ת ציץ אליעזר ומחשובי הפוסקים במאה העשרים. נודע בעיקר בזכות תשובותיו בנושאי רפואה והלכה.

* דוד הד (ישראל, 1945-) הוא פרופסור מן המניין לפילוסופיה באוניברסיטה העברית בירושלים.

למי יש לתת קדימות בטיפול רפואי? למי שמועיל יותר לחברה? למי שהגיע קודם?
למי שזקוק לכך יותר? (עיינו במקור 6 בדף ההרחבות, ובמקורות הבאים)

בסיס סל התרופות (שנותר מהשנה שעברה) עומד על 48 מיליארד שקל. השנה נוספו לו 460 מיליון שקל. 65 מיליון שקל מתוכם הוקצו לספינרזה - תרופה שיכולה לסייע ל-94 ילדים החולים בניוון שרירים מסוג SMA. ספינרזה נועדה לטפל באחת המחלות שמכונות "מחלות יתום": מחלות שאין להן חולים רבים בארץ או בעולם. (... דיוני ועדת הסל התמקדו השנה, יותר מבשנים קודמות, בדילמות שהן מעוררות. האם להקדיש תקציבים גדולים לקבוצת חולים קטנה? האם לכלול בסל תרופות שטרם הוכיחו את עצמן? בסבב הדיונים האחרון התריע אחד מחברי הוועדה שסל התרופות הופך "נישת" יותר: מספק מענה למעטים ולא לכלל המדינה. (ספי קרופסקי, הטרגדיה של סל התרופות: המחירים שזינקו והכסף האבוד, כלכליסט 1.1.18)

שר הבריאות יעקב ליצמן אמר היום (ג') בועדת הכספים של הכנסת כי יש לקדם בדחיות פתרון למימון טיפול מציל חיים לילדי ה-SMA (...). השר השתתף בדיון חירום של ועדת הכספים של הכנסת (...) שדנה במציאת מימון לטיפול ב-80 הילדים החולים בניוון שרירים מסוג SMA ונמצאים בסכנת חיים. "מעולם לא התערבתי בדיוני ועדת הסל ולא אמרתי להם מה לעשות", אמר ליצמן. "אבל כשראיתי את הילדים האלה, הבנתי שאי אפשר להסתכל להם בעיניים (...). (רותם אליזרע, שר הבריאות: "לתת את התרופה ל-SMA עכשיו", ynet, 7.11.17)

כיצד ניתן לעמוד מול אדם שמחכה לתרופה שתציל את חייו ולהגיד לו לא? ומצד שני, האם צריך להעדיף טיפול שיתרום לרבים על פני טיפול שמעטים? (עיינו במקור 7 בדף ההרחבות)

ובדבר זקן מופלג שנחלה (נהיה חולה), ודאי מהוויכוח לרפאותו כמה שאפשר כמו לאיש צעיר, ואף אם אין החולה הזקן רוצה באמרו שמאם בחייו. ואסור אף להעלות על הדעת דברים כאלו אף שהאומר זה הוא רופא גדול, ואף לענין קדימה להרופא למי ילך (לטפל) מסתבר שאין להתחשב בזה. (הרב משה פיינשטיין*, אגרות משה, חושן משפט חלק ב סימן עה)

· מדוע הרב פיינשטיין לא מוכן לקבל העדפה של טיפול בצעיר על פני טיפול בזקן? הרי הוא יהנה מהריפוי לאורך יותר שנים!
· איך אפשר להחליט במצב זה במי לטפל? האם החלטה שרירותית טובה יותר מהחלטה משיקולי תועלת?

בין סוגי המחלות השונים ישנן מחלות הנגרמות כתוצאה מרשלנות החולים (...). עד כמה יש להתחשב בעובדה שהחולה הוא שהביא על עצמו את המחלה? עד כמה מוצדק לתבוע ממנו לשלם את מחיר התרופה? מן העבר השני, עד כמה מוצדק לתבוע מהחברה לשלם את מחיר הרשלנות הפושעת של המעשן הכבד? (...)

דומני שסל הבריאות במדינה יהודית חזונית לא יאמץ את הגישה שאינה נותנת משקל מסוים לאחריות האדם על מחלתו. מדובר לא רק בהכרעה מנהלית אלא גם בהכרעה ערכית עמוקה. אין האדם רשאי להטיל את האחריות למצבו על הקהילה אם לא נהג כראוי. זהו חלק מהאתוס ההלכתי היסודי של אחריות האדם למעשיו. (הרב יבץ שרגל***, סל תרופות במדינה יהודית, בתוך: הלכה ציונית, עמ' 429, 433)

האם מידת הזכאות של האדם לטיפול רפואי תלויה במעשיו? ומצד שני, האם מוצדק שהמדינה תממן אדם שהורס לעצמו את הבריאות?

* הרב יובל שרלו (ישראל, 1957-) הוא ראש ישיבת אורות שאול, עוסק באתיקה, פובליציסטיקה ופוליטיקה.

* הרב משה פיינשטיין (נולד בבלארוס ב-1895, נפטר בארה"ב ב-1986) היה מגדולי פוסקי ההלכה החרדים לאחר השואה, יושב ראש מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל בארצות הברית וראש מחיבתא תפארת ירושלים בניו יורק.